

Diskurser om pandemin och vaccinering i svensk nyhetsmedia

Annica Lövenmark, Jonas Stier, Helena Blomberg

Annica Lövenmark, RN, PhD, Akademin för Hälsa, Vård och Välfärd, Mälardalens
Universitet, Västerås. E-post: annica.lovenmark@mdu.se

Jonas Stier, professor i socialt arbete, Akademin för Hälsa, Vård och Välfärd, Mälardalens
Universitet, Västerås. E-post: jonas.stier@mdu.se

Helena Blomberg, PhD och docent i sociologi, Akademin för Hälsa, Vård och Välfärd,
Mälardalens Universitet, Västerås. E-post: helena.blomberg@mdu.se

I denna studie identifieras vilka diskurser som dominerat talutrymmet i svensk nyhetsmedia när det gäller pandemin och vaccinering. Data från Mediaarkivet analyserades utifrån hur språket används för att forma diskurser och samhällets medborgare. Nyhetsmedia använder retoriska resurser som väcker känslor; rädsla, solidaritet och ansvar. De identifierande diskurserna; Kriget mot världens osynliga fiende, I solidaritetens namn, I förnuftets kölvatten och Mot en ny värld? innehåller även metaforer som retoriska resurser med en dominans av krigsmetaforer. De medborgare som hävdar att de kan tänka och agera förnuftigt på egen hand, utan att styras av rädsla och rådande diskurser, framställs som obildade och egoistiska och får sällan talutrymme inom traditionell nyhetsmedia. De oönskade rösterna tystas och förpassas till alternativa kanaler och plattformar med allvarliga konsekvenser för åsiktsfrihet och det demokratiska samtalet i samhället.

This study identifies which discourses that dominated Swedish news media regarding the pandemic and vaccine. Data from the Media Archive was analyzed based on the use of language in order to shape discourses and citizens. News media uses rhetorical resources that arouse emotions; fear, solidarity and responsibility. The identified discourses; The war against the invisible enemy of the world, In the name of solidarity, In the wake of reason and Towards a new world? also contains metaphors as rhetorical resources. Citizens who wants to think and act on their own, without being guided by fear and prevailing discourses, are portrayed as uneducated and egotistical. These unwanted voices are silenced and relegated to alternative channels and platforms with serious consequences for freedom of opinion and democratic conversation in society.

Inledning

Sedan våren 2020 har Coronapandemin dominerat såväl svensk- som internationell nyhetsmedia. Pandemin har etablerats som ett globalt problem och vaccinering har lanserats som den effektivaste lösningen. En sökning i svenska medicarkivet (Retriever, 2021-02-08) på ordet *pandemi* i tryckt press, radio och tv i gav totalt 56 863 träffar och sökning på kombinationen av *pandemi* och *vaccin* gav 4 096 träffar.

Kunskap produceras alltid i ett tidsmässigt och samhälleligt sammanhang, vilket villkorar vad medborgarna och samhället anser vara sant/falskt, normalt/onormalt eller moraliskt/omoraliskt (Foucault, 1980/2010). Det är genom media vi vet vad vi vet. Kunskap om ”verkligheten” konstrueras sålunda (Foucault, 1980/2010; Fairclough, 1995; Rose, 1999) genom att nyhetsjournalister och redaktörer förmedlar diskurser som *bör* och *får* berättas. Kunskapen ”bara finns där ute”, och tas för given, och med dess hjälp utövas makt som formar och kontrollerar medborgarna (Foucault, 1980/2010). Nyhetsmedia är därmed viktiga aktörer för hur medborgarna tänker, talar och agerar utifrån det som diskurserna förmedlar som självklart och sant (Bird, 2010; Blomberg & Stier, 2015; Blomberg, 2017). I media förpackas kunskapen som framtidsinriktad och förnuftig – utifrån det som diskurserna konstruerar som ett samhälleligt problem (Foucault, 1976/2009) – här *pandemin*. Nyhetsmedierna rapporterar alltså inte bara *om* pandemin, utan konstruerar även *diskurserna*, själva berättelserna om pandemin. Omvänt förhandlas och återskapas även olika diskurser utifrån det som formuleras som problemet (Potter 1996; Billig 1996) och när problemet är etablerat presenteras ”lösningen” (Rose, 1999) – i fallet med pandemin, *vaccinering*. Definitionen av- och åtgärderna mot problemet har samma konstruktion och kunskapsmönster och så förbinds makt och vetande med varandra (Foucault, 1976/2009).

För att diskurser ska formas och återskapas behövs självstyrande medborgare (Rose, 1999). Styrningen förutsätter att det finns en upplevelse av individuell frihet och att medborgarna är medskapare i sin egen styrning. Lösningens legitimitet, trovärdighet och status förutsätter att de förgivet taganden som styrningen bygger på fungerar; att det finns behov av- och tillgång till en lösning (Foucault, 1976/2009). Det behövs konkreta handlingar som för medborgarna framstår som intellektuellt och känslomässigt lämpliga, önskvärda och effektiva för såväl dem själva som för samhället. Likaså krävs ett uttalat individuellt ansvar att agera för att forma och upprätthålla denna form av medborgare (Foucault, 1971/2008).

Språket är en del av styrningen; det villkorar vad som anses vara möjligt att tänka och göra samt vilka känslor, rädsla, hopp eller solidaritet, som ska bidra till medborgarnas självstyrning. Utifrån vad som är i fokus för styrningen förväntas medborgarna vara samarbetsvilliga och ständigt söka efter ny kunskap

(Foucault, 1994). Därmed behöver medborgarna ”ställföreträdare”; personer som uppfattas som kompetenta och trovärdiga, till exempel läkare eller (själv) utnämnda experter. De ska representera och förmedla ”kunskapen” och medvetandegöra medborgarna om rådande regler och föreskrifter och att dessa uppfattas som önskvärda och logiskt grundade (Rose, 1999).

I en studie har Irwin (2020) identifierat sex olika diskurser i internationell nyhetsmedia om Sverige under pandemins första månader: *I Sverige är livet som vanligt, Sverige har flockimmunitet som strategi, Sverige lyssnar inte på och följer experters råd, Sverige följer inte WHO:s rekommendationer, Den svenska strategin fungerar inte och Svenskar lutar på regeringen*. Som en kontrast syftar denna studie till att identifiera vilka diskurser som dominerar talutrymmet i svensk nyhetsmedia när det gäller pandemin och vaccinering. Detta sker genom att analysera hur språket används för att forma diskurser och uppmana samt forma medborgare att tänka och agera i linje med diskurserna; vilka samhällsmedborgare som efterfrågas.

Nyhetsmedier använder ofta *metaforer* som retorisk resurs för att uppmärksamma problem och för att legitimera och förmedla diskurser, samtidigt som metaforer kan vara övertygande och förstärka innehållet i diskursen (Blomberg & Stier, 2015; Blomberg, 2017). I mediastudier av tidigare pandemier såsom SARS, beskrivs viruset ofta i militära termer och i ett generellt narrativ kring orsaker, förutsägelser, lösningar och ansvar (Chiang & Duann, 2007; Vasterman & Ruigrok, 2013; Wallis & Nerlich, 2005). Sonntags (1978) studie om sjukdom som metafor, har banat väg för diskurser med metaforiska uttryck som ”vi tar upp kampen mot cancer”. Även i föreliggande mediastudie om pandemin Covid-19 och vaccinering har diskurser och metaforer med militära termer identifierats. I tydliggörandet av diskurserna och språkets effekt på medborgares känslor, attityder och handlingar beskrivs här de identifierade diskurserna utifrån metaforer; dubbel metaforik.

Material

Datainsamlingen gjordes i Mediaarkivet utifrån sökorden *pandemi* och *vaccin*, där sökningen fler än 4000 träffar. Begränsning av data utgjordes av tryckt press från fyra svenska nyhetstidningar (Aftonbladet, Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, TT Nyhetsbyrån, och Svenska Dagbladet) och inom dem publicerade inlägg med högst frekvens av ledare, debattinlägg och reportage vilket gav ett urval av 376 artiklar. Granskning av titlar och innehåll resulterade i att 237 artiklar valdes ut för analys. Artiklarna analyserades och tematiserades utifrån retorisk analys vilket innebar att identifiera hur formuleringar byggs upp genom användandet av metaforer och tid som retoriska resurser (Billig, 1996). I denna artikel beskrivs en av flera möjliga diskursiva analyser av materialet.

Resultat

I nyhetsmedias rapportering om Covid-19 pandemin är krigsmetaforer dominerande vilket beskrivs med rubrikerna *Kriget mot världens osynliga fiende förs i solidaritetens namn, i förnuftets kölvatten* och *i en strävan mot en (om möjligt hållbar) ny värld*. Kriget förs för att förhindra såväl nationell- som global ekonomisk kollaps, förintelse och död. Rädsla ska appellera till ansvarstagande medborgare och leda till önskvärda och självstyrande beteenden (Foucault, 1994; Foucault, 1971/2008). Rädslan framkallas och underblåses med olika retoriska resurser och driver (åter)skapandet av kriget mot pandemins virus som ”problemet”; en nationell och global fiende där vaccinering är ”lösningen” (Foucault, 1976/2009; Rose, 1999). Medborgarna ska förstå att kriget är nödvändigt och forma dem till (fri)villiga, uthålliga och solidariska soldater i den gemensamma kampen mot fienden. Omvänt fostrar rädslan självstyrande och disciplinerade medborgare (Foucault, 1971/2008) med ett ständigt och alltmer ökande behov av mer förnuft och kunskap (Foucault, 1994). Det förutsätter och kräver även förtroende för experters kunskap och moraliska ledning (Rose, 1999), kort sagt: soldaterna ska inte ifrågasätta befälens legitima makt utan (blint) lyda order.

Kriget mot världens osynliga fiende

Kriget bryter ut i slutet av februari år 2020. Startskottet är i form av att medborgarna uppmanas vara beredda på att världens nationer kan befinna sig i början av en allvarlig, dödlig och global pandemi; ”Folkhälsomyndigheten höjer risknivån i Sverige” (Pirttisalo Sallinen & Kudo, 2020) och ”Förr eller senare drabbas vi alla av epidemierna” (Berlid Lundblad, 2020). Men ”tiden börjar rinna ut för att stoppa smittan” (Hansson, 2020) vilket understryker allvaret och underblåser rädslan och paniken som tar fart i takt med medborgarnas växande insikt om det nationella hotet. Rädslan är effektiv i styrningen; den kan förstärkas eller minskas utifrån diskursernas syften. Det är dags att mobilisera och inställa sig för tjänstgöring! Därefter följer en tid av förhandling; rör det sig verkligen om en möjlig pandemi, krävs det en mobilisering och är nationen rustad för ett krig mot viruset?

Alla behöver ”Ta viruset på allvar” (Kalischer, 2020) och medborgarnas medvetenhet förstärks genom ”virusattacken” i Italien och att USA överväger att stänga sina gränser i väntan på ett effektivt vapen; vaccin. Genom påståendet att landets beredskap är god vill svenska politiker framstå som trygga och kompetenta befälhavare. Samtidigt efterlyser nyhetsmedia större handlingskraft och mer långtgående åtgärder (Bollin, 2020). Ungefär en vecka senare konstateras pandemin vara ett faktum. Till och med klimatkrisen hamnar i skymundan (van Reis, 2020); ”Pandemi kontra utrotning” (Göteborgsposten, 2021). Men nationen

är inte rustad för ett krig mot pandemin och rädslan underblåses med information om antal smittade och döda som effektiv retorisk resurs (Kalischer, 2020).

Tio månader senare råder fortfarande krigstillstånd i nationen: ”Äntligen kan vi slå tillbaka mot viruset”: ...//... en pandemi är ett globalt fenomen. Vill man bekämpa den på riktigt kan det bara ske i global skala... det måste fungera för alla, och överallt... (Persson, 2020, s. 2). Övervakning och kontroll av pandemin ska ske genom övervakning och kontroll av medborgarna, på nära håll och på distans: ”Viruset sätter på oss fotbojor som inte syns” (van Reis, 2020). Fienden är osynlig och nyckfull och kan därför inte förstås eller hanteras utifrån tidigare kunskap. Den kan inte heller omringas, isoleras eller attackeras med konventionella vapen eller strategier, ”den bara finns där ute”, likt en osynlig gerilla. Den kan slå till när som helst och flytta fram sina positioner på slagfältet, oavsett de strategier och restriktioner medborgarna uppmanas försvara sig själva eller andra med.

Nyhetsmedias budskap pumpas ut till medborgarna i deras fysiskt- och socialt distanserade skyttegravar: ”Vår sociala kostym är räddningen ur krisen” (Lagercrantz, 2020). Svenskarna är soldater i ett inhemskt fältslag i världskriget mot pandemin. Trots den massiva konstruktionen av skyttegravar finns ingen enad eller synlig krigsfront att försvara eller flytta fram. Medborgarna förväntas vara soldater använder och konstruerar munskydd och visir; en hybrid av krigets fältuniformer och tillgängliga vapen: ”Här uppskattar invånarna de tuffa kraven på munskydd” (Lund, 2020) och ”Viruset borde oroa Sverige” (Häyrynen, 2020). För allas säkerhet och trygghet förväntas medborgarna underkasta (disciplinera) sig rådande föreskrifter och rutiner såväl i- som utanför skyttegravarna. De ska hantera risker som följer av striden; fallna kamraters kroppar, de egna kropparna, sjukdomssymtom samt hygien i skyttegravarna, vilket inkluderar tvätt och desinficering av händer (Wolodarski, 2020). Men ”Så smet viruset igenom det svenska försvaret” (Forsberg, 2020) och framför skyttegravarna ringlar sig oändliga rader av dolda minfält som medborgarnas inte vet om fienden lyckats ta sig genom. Medborgarna blir också vapen i fiendens händer, såväl utan som med sjukdomssymtom: ”Oro när skolorna öppnar: Det är en tickande bomb” (Eriksson, 2020). Men alla vapen, rutiner, kemiska försvar och motangrepp är otillräckliga i detta biologiska krig. För att segra, eller åtminstone få ett övertag över fienden, krävs att alla medborgare accepterar krigets faktum och vaccinerar sig; vaccinet är det mest effektiva individuella- och kollektiva vapnet. Genom diskursen *i solidaritetens namn* ska en enad nation formas mot fienden.

I solidaritetens namn

I försvaret av landet mot den gemensamma, men ack så osynliga och mutationsbenägna fienden, förväntas alla medborgare inkallas; ”Vi måste agera kraftfullt

för att få kontroll på smittspridningen” (Einhorn, 2020). I början är äldre medborgare såväl offer som resursstarka agenter i kriget. Vissa äldre medborgare protesterar och säger: ”Ta ryggen på oss äldre, ungdomar...//... Det är helt andra kompetenser som krävs, och vi äldre har dem. Vi är uthålliga, vi kan nöja oss med lite, och vi har ett större perspektiv på livet.” (Correa, 2020). Men de äldres utsatthet och offerskap förstärks och förseglas: ”Skyddet av äldre nyckeln till få döda” (Nilsson, 2020), ”Det måste finnas tryggt sätt för äldre att träffa familjen” (Andersson & Greenberg, 2020) och ”Snabbtester ska stoppa smittan på äldreboenden” (Svahn, 2020). Med målet att skydda nationens mest utsatta medborgare ska allas stridsmoral stärkas: ”Nu måste vi alla bidra för att minska effekten av pandemin” (Manzoor, 2020). ”Bästa bromsmedicinen är samarbete och solidaritet” (Wolodarski, 2020) och ”Måste vi offra spriten, dansen eller katten?” (Bojs, 2020). Medborgarna är soldater som i solidaritetens namn alla ska förstå och ta eget ansvar. Genom medvetenhet, disciplin och uthållighet ska soldaterna följa och upprätthålla restriktionerna från befälhavarna; här Folkhälsomyndighetens experter. ”Tilltron till myndigheter ökade under coronakrisen” (Essaiasson, Ghersetti, Johansson & Sohlberg, 2020). Befälhavarna avgör vad som är sant och rätt för soldaterna på landets kaserner och regementen. Det betonas och repeteras att vaccinet är det efterlängttade och enda effektiva vapnet. I väntan på vaccinering förväntas nationens soldater hålla stånd mot fienden genom att begränsa smittspridningen och belastningen på sjukvården; ”Sjukvårdsdirektören: Kravet på att ligga steget före har varit stort” (Pirttialo Sallinen, 2020).

Som nation försöker Sverige återberopa frihet i att välja strategier i det inhemska fältslaget mot fienden. I motsats till internationella insatser anser inte Folkhälsomyndigheten att det är nödvändigt att stänga ned landets skolor i detta skede. Nedstängning anses istället vara ett viktigt vapen att behålla för att kunna ta till om experterna anser det nödvändigt. Solidaritet är det fokus medborgarna uppmanas ha genom användandet av en globalt- och nationellt förankrad agenda. Att Sverige driver kriget med andra strategier än övriga Europa och världen tonas ned i svensk nyhetsmedia (Wolodarski, 2020; Westman, 2020). Befälhavaren Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) manar till kollektiv solidaritet genom styrning av landets soldater:

Instruktionerna för hur vi ska sköta vår hygien och undvika att komma varandra för nära är redan väl kända; det är bara att hålla god min och följa dem hundra procentigt. Vi har också ett stort ansvar för att inte bli giriga och själviska...//... att ha mat och förnödenheter hemma i händelse av kris... //... Det är också viktigt att ta ansvar genom att inte hamstra. Vi måste alla tänka efter. (Wolodarski, 2020, s. 2)

Styrningen fungerar genom att medborgarna solidariskt tar till sig aktuell kunskap och fältutbildning och styr sig själva enligt den solidariska diskursen; ”Det

finns inget vaccin mot egosim” (Helmertson, 2020). Soldaterna är tillbaka i skyttegravarna och övervakar såväl sig själva som andra. För goda soldater är rutiner och disciplin karaktärsdanande. I kompanier och regementen ska ”god min hållas” och en ståndaktig och solidarisk position upprätthållas hos såväl varje enskild soldat som överbefälhavare: ”Tålmod och ansvar gäller även kungen” (Stenberg, 2020). Det är varje medborgares plikt att isolera sig och inte bunkra upp men samtidigt säkerställa tillgången på nödvändiga och tillräckliga förnödenheter i de karantänlika skyttegravarna. Det leder till identifierandet av diskursen om kunskap, trygghet och kloka ledare: *i förnuftets kölvatten*.

I förnuftets kölvatten

Alla medborgare och experter uppmanas söka ny kunskap och ha följsamhet utifrån det faktum att de står inför en osynlig, okänd och farlig fiende: ”Det här behöver du veta om det nya Coronaviruset” (Letmark & Dahl, 2020) och ”Många gåtor efter ett halvårs pandemi” (TT Nyhetsbyrån, 2020). Fienden som attackerar världen är unik och oförutsägbar, det är nästan som om den uppbär en egen agens med dolda intentioner som är omöjliga att ana eller förutse. Men tack vare svenska forskares överlägsenhet, globala kompetens och ett framtida vaccin ska nationen gå segrande ur striden: ”Vi menar att det svenska forskarsamhället är unikt rustat för att utveckla nya antivirala läkemedel och vaccin” (Albert, Arnberg, Berg, Bergström, Broliden, Evander, Jansson, et al. 2020, s. 6) och ”Svenska forskare jobbar för att ta fram vaccin mot coronaviruset” (Kudo, 2020).

Soldaternas mod, uthållighet, effektivitet och självstyrning formas och upprätthålls genom att kunskap och strategier kommuniceras. De ska lyssna till och förlita sig på sina befälhavare: ”Vi måste lita på Folkhälsomyndigheten” (Westman, 2020) och ”En sak är alla överens om – förtroendet är avgörande” (Jonsson, 2020). Soldaterna ska styra sig själva utifrån den rädsla den ensidiga propagandan efterfrågar. Efter ett års krig är denna form av självstyrande ständigt återkommande: nationen är i ett ”Väldigt osäkert läge...” (Borneman, 2021). Rädslan frodas och hoppet om vaccin som det ultimata vapnet är inte längre självklart: ”Vem ska få vaccinet först” (Gunther, 2020) och ”Stor osäkerhet när regioner förbereder för vaccinering” (Bouvin, 2020). Kriget förs nu på flera fronter, på såväl global – som nationell nivå. Rädslan skapar och sanktionerar en ständig pendling mellan hopp och rädsla: ”Äntligen kan vi slå tillbaka mot viruset” (Persson, 2020), ”Ingen kan vinna ett vaccinkrig” (Jonsson, 2021), ”Sverige får inte hamna sist i kön till coronavaccinet” (Kristensson & Waltersson Grönvall 2020) och ”Faran är inte över när vaccineringen startar” (Magnusson och Eliasson, 2020). Nationens framtid är både mörk och ljus: ”Detta eländesår står hoppet till framtiden” (Nyström, 2020), vilket leder fram till diskursen *Mot en ny värld?*

Mot en ny värld?

”Vill du verkligen tillbaka till det normala?” (Wiman, 2020); som goda soldater ska medborgarna med osäkerhet och rädsla styra sig själva: ”Nu lever vi i pandemins tidevarv” (Pedersen, 2020) eftersom ”Världen kommer aldrig bli sig lik igen” (Zetterberg, 2020). Kriget har förändrat medborgarnas förväntningar på framtiden, det gamla är förgånget och något nytt är att förvänta i kommande efterlängttade fredstider. Globala och nationella data över antal smittade och döda uppdateras dagligen i grafer och staplar: ”Covid-19 i dödsstatistikens topp” (Spolander, 2020) och ”Dödstalen talar för sig själva” (Moran, 2020). Krigsoffrens direkta och indirekta sjukdoms- och dödsberättelser sprids och förstärks med privata bilder och filmer vid köksbord, sjukbäddar, kyrkor och gravstenar. Nationen förstärker medborgarnas förväntade insikt om att alla lever under hotet om en möjlig domedag. Trots, eller tack vare kriget, signaleras samtidigt hopp om en bättre framtid: ”Detta eländesår står hoppet till framtiden” (Nyström, 2020). Även vetenskapen hyllas; mer kunskap och vetande gör världens nationer och deras medborgare starkare och bättre rustade än någonsin inför kommande hot:

Eftersom vi aldrig varit så många och levt så nära inpå varandra som idag är nästa pandemi bara en tidsfråga. Därför kan man se covid-19 som ett genrep ...//... Dels för att fjolåret visade hur långt forskningen kommit, dels för att jag hoppas att mönstret av förebyggande hälso- och sjukvårdssatsningar följer även på denna pandemi - och gör oss bättre rustade inför nästa. (Hansen, 2021, s. 20)

”Hoppet” aktiveras med ”Mer sex, fest och äventyr – så blir livet efter krisen” (Jones, 2021). Likväl kvarstår rädslan och det individuella ansvaret som en effektiv styrningsmekanism som sträcker sig in i framtiden då ”ännu värre kris väntar” (Hem, 2020) i pandemins spår; nya virusattacker eller antibiotikaresistens. Pandemin jämförs med digerdöden och i ljuset av den senare framställs pandemin som lindrig; tid är en retorisk resurs; kriget kommer att ta slut, det kan gå fort och dagens soldater har tur jämfört med tidigare krigstider:

I fallet med covid-19 kan slutet komma snabbare än det gjort vid tidigare pandemier, eftersom vi nu har haft möjlighet att i realtid skapa en motkraft till viruset. Det är ett mirakel att vi så snabbt kunnat ta fram ett vaccin. Vi är den första generationen som har lyckats skapa en motkraft på det sättet. Men att vaccin mot covid-19 är ett faktum betyder inte att vi närmar oss slutet på pandemin. (s. 10)

Nationens medborgare ska bära, såväl som nära, hoppet om en ljusare framtid och samtidigt inte förvänta sig att livet någonsin blir detsamma. Det krävs ett mirakel

för att kunna besegra fienden - och segern kan bli kortvarig. Medborgarna ska inse att de i *framtiden* kan och bör rädda samt ta ansvar för varandra och nationen. De har ett ansvar att förhindra att fiender angriper nationen och de ska delta i fälttåg mot olika fiender för att mänskligheten ska undgå domedagen.

Avslutande reflektioner

Traditionell nyhetsmedia innehar makten att dominera det offentliga rummets talutrymme om pandemin och når på så sätt ut till medborgarna på bred front. I denna text identifieras vilka diskurser som dominerar i svensk nyhetsmedia när det gäller pandemin och vaccinering. Analysen visar hur språket används för att forma diskurser om pandemin och uppmana medborgare att tänka och agera i linje med diskurserna. Likaså tydliggörs vilka aktörer som ges tillträde till detta rum och hur de kan sprida och kontrollera information, konstruera kunskap och utöva styrning.

Resultaten i denna studie visar att det som förmedlas i nyhetsmedierna är utvalda forskares-, läkares- och myndigheters budskap, i kombination med berättelser om nationella- och globala händelser som stödjer och förstärker diskurserna. Budskapen förmedlas med hjälp av retoriska resurser som ska väcka känslor (*patos*), i synnerhet rädsla, men även solidaritet och ansvar (*ethos*). Diskurserna innehåller metaforer som retoriska resurser med en dominans av krigsmetaforer vilket lyfts i form av *Kriget mot världens osynliga fiende, I solidaritetens namn, I förnuftets kölvatten* och *Mot en ny värld?* Dessa diskurser skapar separata och trovärdiga berättelser för medborgarna och tillsammans utgör de en övertygande helhet – *kriget mot viruset*. Den övergripande krigsmetaforen ger bilden av en nation med soldater som bekämpar virusfienden i skyttegravar och på slagfält med vaccin som det mest effektiva vapnet. Samtidigt är det ett krig utan tydlig frontlinje och skyttegravarna ger begränsat skydd då fienden är dold, rörlig och ständigt beredd till försåtliga överfall. I ett sådant krig krävs solidariska, ansvarstagande, uthålliga, disciplinerade, välinformerade och självstyrande soldater – soldater som lyder befälens order och utför det som de har blivit ålagda. På så sätt säkerställer diskursernas form, dominans och reproduktion en följsamhet och lojalitet hos medborgarna gentemot gängse version av sakernas tillstånd. Som forskare är vi medskapare av de diskurser vi analyserar. Genom att använda dubbel metaforik redovisas inte bara resultaten, de (om)skapas även av oss, de görs mer synliga och deras konsekvenser mer påtagliga. Denna insikt är viktig då vi som forskare inte står utanför vare sig diskurserna eller undslipper det ”krig” som pandemin innebär.

Slutligen, diskurserna om vaccinering har fortsatt att formeras under våren och sommaren 2021. Nyhetsmedia har givit visst utrymme till vad somliga kallar konspirationsteorier, men ledare och experter ges samtidigt makt att avfärda

dem som bisarra och farliga. De medborgare som hävdar att de kan tänka och agera förnuftigt på egen hand, utan att styras av rädsla och rådande diskurser, framställs som obildade och egoistiska. Det innebär att de inte har möjlighet att få eller behålla talutrymmet inom traditionell nyhetsmedia. Dessa röster likställs med andra oönskade gruppers åsikter i samhället då de hotar att splittra det som ska betraktas som ett lands enade och kompetenta ledarskap. De oönskade rösterna och grupperna tystas och förpassas till alternativa kanaler och plattformar med allvarliga konsekvenser för åsiktsfrihet och det demokratiska samtalet i samhället.

Referenser

- Albert, J., Arnberg, N., Berg, M., Bergström, T., Broliden, K., Evander, M., Jansson, M., Lagging, M., Lindh, M., Lindberg, M., Lundkvist, Å., Mirazimi, A., Norder, H., Nyström, K., Olsen, B., Schwartz, S., & Svensson, L. (2020-02-01). "Svensk satsning på forskning om virus kan förändra världen". *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520200201e483ac2f0571229a46b276e-843016fb0/null/archive/search?type=jwt>
- Andersson, A.-C., & Greenberg, G. (2020-05-07). Det måste finnas trygga sätt för äldre att träffa familjen. *Göteborgs-Posten*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050802202005074386294/null/archive/search?type=jwt>
- Berlid Lundblad, N. (2020-01-18). Förr eller senare drabbas vi alla av epidemierna. *Svenska Dagbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05080320200128db9892d450bfebb224cfcf0146a62b3f/null/archive/search?type=jwt>
- Billig, M. (1996). *Arguing and thinking. A rhetorical approach to social psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bird, E.S. (2010). Anthropological Engagement with News Media: Why Now? *Anthropology News*. 51(4):5–9. Doi: 10.1111/j.1556-3502.2010.51405.
- Blomberg, H. (2017) "We're not magicians!" On the use of rhetorical resources in Swedish news media narratives portraying the social services and social workers. *Qualitative Social Work*: <https://doi.org/10.1177/1473325017710324>
- Blomberg, H., & Stier, J. (2015). Lanseringen och etableringen av ett socialt problem En analys av debatten om ledarkulturen inom svensk landslagsgymnastik i Dagens Nyheter 2012–2013. *Sociologisk Forskning* 52(1): 61–79
- Bolling, A. (2020-02-14). Ministern: "Vi i Europa kan inte bara tänka på oss själva". *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520200214a6e7b4e7d7a732e8844f94897eb53fbf/null/archive/search?type=jwt>.
- Bojs, K. (2020-11-15): Måste vi offra spriten, dansen eller katten? *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520201115566e4ee1936c63b7b3c17028fb8558f1/null/archive/search?type=jwt>
- Borneman, J. (2021-01-13). "Väldigt osäkert läge" i Västra Götaland. *TT Nyhetsbyrån*.
- Bouvin, E. (2020-12-05). Stor osäkerhet när regioner förbereder för vaccinering. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050915202012059ec71d6da572484210eac84843ee3321/null/archive/search?type=jwt>
- Chiang, W., & Duann, R. (2007). Conceptual metaphors for SARS: "war" between whom? *Discourse & Society* 18(5): 579–602. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0957926507079631>

tema

- Correa, F. G. (2020-11-19). Ta rygga på oss äldre, ungdomar. *Aftonbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/0573492020111994758ddf76ffc747741cd21d68d2dd70/null/archive/search?type=jwt>
- Einhorn, S. (2020-04-10). Vi måste agera kraftfullt för att få kontroll på smittspridningen. *Göteborgs-Posten*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050802202004014345703/null/archive/search?type=jwt>
- Eriksson, S. (2020-09-01). Oro när skolorna öppnar: ”Det är en tickande bomb”. *TT Nyhetsbyrån*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050806202008311296069/null/archive/search?type=jwt>
- Esaiasson, P., Ghersetti, M., Johansson, B., & Sohlberg, J. (2020-09-25). ”Tilltron till myndigheter ökade under coronakrisen”. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/0509152020092567739a2abaf3175a49ef21268f3a5ab3/null/archive/search?type=jwt>
- Fairclough, N. (1995) *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. London: Routledge.
- Forsberg, B. (2020-03-29). Så smet viruset igenom det svenska försvaret. *Svenska Dagbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050803202003292ebe8a23eb7f3333c05dfa3b118894f5/null/archive/search?type=jwt>
- Foucault, M. (1971/2008). *Diskursernas kamp*. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Foucault, M. (1976/2009). *Sexualitetens historia. Band 1, Viljan att veta*. Göteborg: Daidalos.
- Foucault, M. (1994). *Essential works of Foucault 1954-1984, Volume 3, Power*. London: Penguin Books Ltd.
- Gunther, M. (2020-09-06). Vem ska få vaccinet först? *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/0509152020090669e4c36f2168d954d72f548d69a1fde9/null/archive/search?type=jwt>
- Göteborgs-Posten. (2021- 01-19). Pandemi eller utrotning. *Göteborgs-Posten*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050802202101194682081/null/archive/search?type=jwt>
- Hansen, A. (2021-01-05). Psykiatrikern: ”Därför känner jag mig optimistisk inför 2021”. *Svenska Dagbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05080320210105372cf4352d3a2215a83e824e301d77d1/null/archive/search?type=jwt>
- Hansson, W. (2020-02-25). Tiden börjar rinna ut för att stoppa smittan. *Aftonbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/057349202002259edade694f620cf0dc84e2b27a682fad/null/archive/search?type=jwt>
- Helmertson, E. (2020-10-17). Ledare: Tyvärr finns inget vaccin mot egosim”. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520201017cfa5fd847306d54756a6c74100a693d6/null/archive/search?type=jwt>
- Hem, M. (2020-05-04). Ännu värre kris väntar. *Aftonbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/0573492020050404e9c438d8ec71be9260e682e9470632/null/archive/search?type=jwt>
- Häyrynen, L. I. (2020-01-15). Viruset borde oroa Sverige. *Aftonbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/057349202001256c27c03b3058e41dc3207d77a243fb18/null/archive/search?type=jwt>
- Irvin, E. (2020). Misinformation and de-contextualization: international media reporting on Sweden and COVID-19. *Globalization and Health* 16:62. <https://doi.org/10.1186/s12992-020-00588-x>
- Jones, E. (2021-01-18). Mer sex, fest och äventyr – så blir livet efter krisen. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520210118877219bda9aa7e9c3530cd1cbfca8ee4/null/archive/search?type=jwt>

- Jonsson, G. (2020-03-19). En sak är alla överens om – förtroendet är avgörande. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/0509152020031965c68aa6031cc495fb4d7b31a83d3691/null/archive/search?type=jwt>
- Jonsson, G. (2021-01-20). Ingen kan vinna ett vaccinkrig. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520210130ad217bde420af456e70175cfe2bdb546/null/archive/search?type=jwt>
- Kalischer, B. (2020-02-18). Ta viruset på allvar. *Göteborgs-Posten*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050802202002284303371/null/archive/search?type=jwt>
- Kristersson, U., & Waltersson Grönvall, C. (2020). ”Sverige får inte hamna sist i kön till coronavaccinet”. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520200611b65d17c988bf1ca1ccc984610d722f01/null/archive/search?type=jwt>
- Kudo, P. (2020-02-02). Svenska forskare jobbar för att ta fram vaccin mot coronaviruset. *Svenska Dagbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050803202002026f571687dfbfa4de7e567b7b4a1d4e43/null/archive/search?type=jwt>
- Lagercrantz, A. (2020-04-26). Yaleprofessor: Vår ”sociala kostym” är räddningen ur krisen. *Svenska Dagbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05080320200426139507bd5a34c800f484476c427e655c/null/archive/search?type=jwt>
- Letmark, P. Dahl, A. (2020-02-28). Det här behöver du veta om det nya Coronaviruset. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520200228bf0b8a5313d612686d1f5acd654b0352/null/archive/search?type=jwt>
- Lund, L. (2020-06-18). Här uppskattar invånarna de tuffa kraven på munskydd. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520200618ea1401f522db5a6b0c35da430fe60725/null/archive/search?type=jwt>
- Magnusson, J., & Eliasson, H. (2020-12-22). Faran inte över när vaccinering startar. *Göteborgs-Posten*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050802202012224654909/null/archive/search?type=jwt>
- Manzoor, A. (2020-03-12). Nu måste vi alla bidra för att minska effekterna av pandemin. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/0509152020031257b348d6afcd76b5b39e3e016c8c3aa3/null/archive/search?type=jwt>
- Foucault, M., (Colin Gordon, Ed.) *Power/Knowledge: Selected interviews & other writings, 1972 – 1977*. Pantheon Books: New York, 1980/2010:109-ff.
- Foucault, M., (Colin Gordon, Ed.) *Power/Knowledge: Selected interviews & other writings, 1972 – 1977*. Pantheon Books: New York, 1980/2010:109-ff.
- Moran, A. (2020-09-01). Norges Tegnell: ”Dödstalen talar för sig själva”. *Göteborgs-Posten*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050802202009014518657/null/archive/search?type=jwt>
- Nilsson, J. (2020-03-18). Skyddet av äldre nyckeln till få döda. *TT Nybetsbyrån*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050806202003181189314/null/archive/search?type=jwt>
- Nyström, S. (2020-12-29). Ledare: Detta eländesår står hoppet till framtiden. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/0509152020122925d8064403fdd5a1375cf39800d3c659/null/archive/search?type=jwt>
- Pedersen, L. (2020-03-11). Nu lever vi i pandemins tidevarv. *TT Nybetsbyrån*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050806202003111186772/null/archive/search?type=jwt>

tema

- Persson, I. (2020 -12-03). Äntligen kan vi slå tillbaka mot viruset. *Aftonbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/057349202012038f1253311ad347bc1579530db9452af9/null/archive/search?type=jwt>
- Pirttialo Sallinen, J. (2020-05-09). Sjukvårdsdirektören: Kravet på att ligga steget före har varit stort. *Svenska Dagbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05080320200509423b1b6caa0ed-11ce982e7ac40273d3b/null/archive/search?type=jwt>
- Pirttialo Sallinen, J., & Kudo, P. (2020-02-26). Folkhälsomyndigheten höjer risknivån i Sverige. *Svenska Dagbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05080320200226066f05c29889c056e2fd7df2b-3d7260c/null/archive/search?type=jwt>
- Potter, J. (1996). *Representing reality. Discourse, rhetoric and social construction*. London: Sage.
- Rose, N. (1999). *Powers of freedom. Reframing political thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rose, N. (1999). *Powers of freedom. Reframing political thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 57 – ff.
- Sontag, S. (1979). *Illness as metaphors*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Spolander, J. (2020-05-05). Covid-19 i dödsstatistikens topp. *TT Nyhetsbyrån*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050806202005051222725/null/archive/search?type=jwt>
- Stenberg, L. (2020-12-18). Tålmod och ansvar gäller även kungen. *Aftonbladet*. <https://app.retriever-info.com/go-article/0573492020121824dc1071004199f560da01e70b8aa7cd/null/archive/search?type=jwt>
- Svahn, C. (2020-12-18). Snabbtester ska stoppa smittan på äldreboenden. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520201218580989eb9074b5b08f5e6dc5929d067b/null/archive/search?type=jwt>
- TT Nyhetsbyrån (2020-09-11). Många gåtor efter ett halvårs pandemi. *TT Nyhetsbyrån*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050806202009111302443/null/archive/search?type=jwt>
- van Reis, M. (2020-03-09). Viruset sätter på oss fotbojor som inte syns. s.32.33. *Göteborgs-Posten*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050802202003094315142/null/archive/search?type=jwt>
- Vasterman, P.L.M., & Ruigrok, N. (2013). Pandemic alarm in the Dutch media: Media coverage of the 2009 influenza A (H1N1) pandemic and the role of the expert sources. *European Journal of Communication*, 28(4): 436-453.
- Wallis, P., & Nerlich, B. (2005). Disease metaphors in new epidemics: the UK media framing of the 2003 SARS epidemic. *Social Science & Medicine* 60 (11): 2629-2639.
- Westman, V. (2020-03-17). ”Vi måste lita på Folkhälsomyndigheten”. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520200317cc49a6f1ef209d4186126b414a4ee20b/null/archive/search?type=jwt>
- Wiman, B. (2020-12-13). Vill du verkligen tillbaka till det normala? *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050915202012136e24ed7e957d74feb9d33aaf717c265e/null/archive/search?type=jwt>
- Wolodarski, P. (2020-03-14). Ledare: Bästa bromsmedicinen är samarbete och solidaritet. *Dagens Nyheter*. <https://app.retriever-info.com/go-article/05091520200314bd50a8505812ed60c55e798632ccdb80/null/archive/search?type=jwt>
- Zetterberg, H. (2020-04-21). Världen kommer aldrig bli sig lik igen. *Göteborgs-Posten*. <https://app.retriever-info.com/go-article/050802202004214367646/null/archive/search?type=jwt>